

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.8.31](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.8.31)

УДК 331.5+364-3

*Н. А. Азьмук,
к. е. н., доцент кафедри економіки, підприємництва та маркетингу,
заступник директора, Черкаський державний бізнес-коледж, м. Черкаси
ORCID: 0000-0002-6650-328X*

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ТРАЄКТОРІЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В УКРАЇНІ

*N. A. Azmuk
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Department of Economics, Entrepreneurship and Marketing,
Vice director, Cherkasy State Business-College, Cherkasy*

LABOR VOLUNTEERING AS A TRAJECTORY FOR LABOR POTENTIAL IN UKRAINE

Поширення волонтерства сприяє формуванню суспільства з новими соціальними, культурними та економічними цінностями. В умовах становлення нових цінностей та формування громадянського суспільства в нашій країні зростає потреба на професійну допомогу, підтримку та соціальний захист. У статті досліджено особливості поширення волонтерства в Україні та акцентовано увагу на соціальній ролі трудової волонтерської діяльності. Уточнено та розвинуто класифікацію волонтерської трудової діяльності. Визначено схожі та відмінні риси трудової волонтерської діяльності та гнучкої зайнятості на основі результатів компаративного аналізу, обґрунтовано доцільність визначення волонтерської трудової діяльності як однієї з форм гнучкої зайнятості. Особливу увагу у статті приділено новій формі волонтерської діяльності – цифрової, визначено її особливості. Досліджено формування цифрової волонтерської діяльності в Україні та визначено вектори її поширення. Запропоновано заходи з підтримки волонтерського руху та поширення культури волонтерства в Україні: інформаційного, правового та мотиваційного характеру.

The spread of volunteering contributes to the formation of a society with new social, cultural and economic values. In the conditions of the formation of new values and the formation of civil society in our country, the need for professional assistance, support and social protection is growing. The catalyst for activating the volunteer movement in Ukraine was the Revolution of Dignity. Labor volunteering has many common features with flexible employment, but today these issues in Ukraine need to be resolved.

The transition to a digital economy creates new challenges for society: reducing the need for human labor in routine activities, the digital divide in skills by age and employment status. These challenges can smooth the development and spread of volunteering. Volunteer work helps to form a person's professional trajectory and creates additional opportunities for the accumulation of personal human capital.

The purpose of this study is to substantiate the feasibility of recognizing labor volunteering as one of the forms of flexible employment and developing directions for its support, dissemination and regulation in Ukraine.

The author investigates the peculiarities of volunteering in Ukraine and focuses on the social role of volunteer work. The article clarifies and develops the classification of volunteer work activities. The similar and distinctive features of volunteer work and flexible employment are determined on the basis of comparative analysis results, the expediency of volunteer work definition as one of the forms of flexible employment is substantiated. Volunteering activities in Ukraine are currently flexible, in particular self-employment, for those who help in solving problem issues in the East of Ukraine.

Particular attention is paid to the emergence and development of a new form of volunteering - digital, defined by it. The formation of digital volunteer activity in Ukraine was explored and vectors of its distribution were proposed. Measures to support the volunteer movement and promote the culture of volunteering in Ukraine are proposed: informational, legal and motivational.

Ключові слова: волонтерська діяльність; гнучка зайнятість; цифрова волонтерська діяльність; трудовий потенціал.

Keywords: volunteering; flexible employment; digital volunteering; labor potential.

Постановка проблеми. Поширення волонтерської діяльності в Україні зумовлено формуванням нових цінностей у суспільстві. Каталізатором активізації волонтерського руху стали події Революції Гідності. Соціальна роль волонтерської діяльності у розбудові суспільства визнана міжнародною спільнотою у XX столітті. Волонтерська діяльність є чинником соціального, культурного та економічного розвитку країни та заснована на дотриманні балансу у відносинах між державними органами влади та громадянського суспільства.

Трудова волонтерська діяльність має багато спільних ознак з гнучкою формою зайнятості, проте на сьогодні ці питання залишаються неврегульованими. Перехід до цифрової економіки ставить нові виклики перед суспільством: скорочення потреби у людській праці у рутинних видах діяльності, цифровий розрив у навичках за віковою ознакою та статусом зайнятості. Названі виклики може згладити розвиток та поширення волонтерської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання волонтерської діяльності висвітлено в працях українських науковців: Крапівіної Г.О., Новікової О.Ф., Панькової О.В., Касперович О. Ю., Сидорчук О.Г., Тохтарової І.М., Шамрай В.О. [1-6]. Дослідження, що проводяться українськими науковцями сфокусовані на правових засадах визнання волонтерства, дослідженнях зародження та розвитку волонтерського руху в Україні, його соціальних аспектах. Водночас недостатньо дослідженими залишаються питання трудової волонтерської діяльності.

Формулювання цілей статті. Метою даного дослідження є обґрунтування доцільності визнання трудової волонтерської діяльності як однієї з форм гнучкої зайнятості та розробка напрямів її підтримки, поширення та регулювання в Україні.

Виклад основного матеріалу.

Активне впровадження та поширення цифрових технологій в економіку та суспільну діяльність змінюють спосіб життя людей, формують запит на нові потреби та інтереси. Сучасний спосіб життя набуває все більше ознак неструктурованості. Відбувається розмивання межі між дозвіллям і зайнятістю. А гнучкі форми зайнятості дозволяють поєднувати різні види активності та вибудовувати нові траєкторії професійного зростання.

У прийнятті рішення на користь тієї чи іншої професійної траєкторії все більшої ваги набувають нематеріальні стимули. Цьому сприяє зміна ціннісних орієнтацій людини у сфері праці, крім того, працівник, що працює за гнучкою формою зайнятості має значно більший рівень свободи та можливостей до самореалізації.

Водночас з розвитком цифрової економіки характерним буде заміщення певних видів праці цифровими технологіями. За умови скорочення потреби у людській праці, набувають поширення інші види людської діяльності: навчання, волонтерська діяльність.

Характерними ознаками волонтерської трудової діяльності є: добровільність, безоплатність, відсутність жорстких процедур і правил. Волонтерська діяльність щорічно охоплює понад 100 млн. осіб дорослого населення планети. При цьому, за експертними оцінками діяльність волонтерів приносить суспільний прибуток та забезпечує вклад у ВВП від 4 до 8 % [7]. Волонтерська трудова діяльність здійснюється на постійній або тимчасовій основі. Вагомими тут є такі навички: вміння самостійно планувати і організувати свою діяльність,

брати відповідальність на себе за результати діяльності, зберігати баланс між оплачуваною зайнятістю та безоплатною.

В Україні волонтерство набуло поширення після Революції Гідності, що зумовлено зміною громадянських цінностей населення. Згідно з даними дослідження «Волонтерський рух в Україні» (GfK Ukraine, 2014 на замовлення ООН) 81% наших громадян вважають волонтерський рух обов'язковою складовою розвитку громадянського суспільства, 85% вважають що волонтерський рух допомагає зміцненню миру; при цьому майже чверть українців були або є волонтерами.[8]

Волонтерська активність по країнах світу за даними Всесвітнього індексу благодійності 2018 р. (рік збору інформації - 2017) наведена в табл. 1.

Таблиця 1.
Волонтерська активність у різних країнах у 2017 р,
Всесвітній індекс благодійності [9]

Країна	Глобальний рейтинг		Грошові пожертви		Відпрацьований час		Допомога нужденним	
	Місце	%	місце	%	місце	%	місце	%
Індонезія	1	59	1	53	48	53	97	46
Австралія	2	59	3	71	6	40	24	65
Нова Зеландія	3	58	5	68	5	40	21	66
США	4	58	12	61	8	39	10	72
Ірландія	5	56	9	64	7	40	25	64
Великобританія	6	55	4	68	23	33	29	63
Сінгапур	7	54	14	58	9	39	18	67
Кенія	8	54	27	46	3	45	9	72
Україна	81	29	58	29	103	15	107	42
Росія	110	25	86	21	118	11	101	44
Польща	112	24	78	24	99	15	131	34

Складено автором за джерелом [9]

Наведені дані свідчать, про відсутність зв'язку між рівнем розвитку країни та рівнем благодійності. Тільки половина країн з першої двадцятки належить до країн з розвинутою економікою, інші належать або до країн з середнім рівнем розвитку, або до найменш розвинутих країн.

Структура волонтерства відрізняється по країнах та залежить від рівня їхнього розвитку. У розвинутих країнах найбільшою популярністю серед населення користується грошова допомога. В середньому цей показник становить 42%. У найменш розвинутих країнах більш поширена допомога нужденним (54%). Водночас зіставними є показники щодо часу волонтерської роботи, зокрема у розвинутих країнах середній показник залученості населення у таких роботах складає 24% населення, у країнах що розвиваються - 21%. Найменшу частку залученого населення до волонтерських робіт мають країни з перехідною економікою, що становить близька 15% [9].

Найвищий рівень волонтерської активності в Україні припадає на 2014р. – рік Євромайдану та Революції Гідності. Головним напрямком діяльності волонтерського руху України після подій 2014 р. стала допомога «Майдану» та українській армії (70%) [8]. Ці історичні події зумовили активізацію громадської позиції нашого населення. Характерними рисами волонтерського руху в Україні є: активна громадянська позиція; перебирання на себе функцій державних структур, за умови якщо останні показують інертність та неспроможність; активне використання соціальних мереж для організації узгоджених дій.

До подій, що сталися в Україні у 2014 р., найбільш актуальними напрямками діяльності волонтерів були допомога соціально незахищеним групам населення та благоустрій громадського простору [8].

На нашу увагу заслуговують саме трудова волонтерська діяльність, оскільки остання дозволяє вписати її в професійну траєкторію та створює додаткові можливості для накопичення особистого людського капіталу.

Волонтерська трудова діяльність це – свідомий вибір громадян, які хочуть змінити на краще суспільство, співчуття реалізоване у допомогу, прагнення буди причетним до змін у суспільстві. Ми систематизували та доповнили існуючу класифікацію волонтерської трудової діяльності декількома ознаками: за рівнем використання інформаційно-комп'ютерних технологій, за типом взаємодії (табл.2).

Таблиця 2.
Класифікація волонтерської діяльності

Класифікаційна ознака	Види
За рівнем впливу, масштабом діяльності	Глобальна, національна, регіональна, місцева
За тривалістю/ витраченим часом	Короткотривала, середньотривала, довготривала
За систематичністю	Постійно, періодично, одноразово
За змістом	Фінансова допомога, волонтерська допомога
За рівнем використання ІКТ	Традиційна, цифрова, змішана
За типом взаємодії	Взаємодія «людина-людина», «людина-штучний інтелект»

*систематизовано та розвинуто автором

За віковою ознакою трудове волонтерство розподіляється рівномірно за віковою ознакою, частка залучення молоді (15-29 років) становить 22%, людей середнього віку (30 -49 років) – 21,4%, осіб старшого віку (50 років і старше) -19,8%. (World Giving Index, 2018 CAF) [9].

Волонтерська допомога (трудове волонтерство) засновано на добровільній, безкоштовній діяльності осіб, що мають на меті покращення суспільства, розширення доступу для всіх верств населення до суспільних благ. Згідно з законом України «Про волонтерську діяльність» волонтерська допомога визначається як «роботи та послуги, що безоплатно виконуються і надаються волонтерами» [10]. За напрямками волонтерська діяльність передбачає допомогу нужденним, догляд за хворими та особами з обмеженими можливостями, проведення заходів культурного характеру, спортивних, надання допомоги Збройним силам України [10].

Водночас, трудове волонтерство доцільно розглядати з більш широких позицій. Волонтерська діяльність це стиль життя, заснований на активній громадській позиції на прагненні особи реалізуватися у ролі агента змін.

Чи можна розглядати трудове волонтерство як одну з форм нестандартної зайнятості? Так, на нашу думку, можна про що свідчать наступні міркування.

По-перше, трудове волонтерство – це корисна діяльність, праця, що прикладає індивід з метою задоволення особистих і суспільних потреб. Основними видами трудового волонтерства є: соціальна допомога, краудсорсинг, професійний консалтинг, соціальне «мапування» (створення мап), навчання і створення знань. Надамо характеристику основним видам трудової волонтерської діяльності.

Соціальна допомога – це діяльність, яка передбачає допомогу нужденним, піклування про тяжкохворих, опікування сиротами, психологічну реабілітацію постраждалих осіб внаслідок військових дій, сімейних обставин тощо. Цей вид діяльності потребує від волонтера психологічної стійкості та значних емоційних витрат.

Консалтинг, як правило, супроводжує соціальну допомогу та передбачає надання професійних консультаційних послуг з широкого кола питань на безкоштовній основі.

Краудсорсинг – сучасний вид волонтерської діяльності, який передбачає залучення трудових зусиль сторонніх осіб для реалізації, як правило, інноваційних проєктів.

Соціальне мапування – це створення карт та збір, аналіз та нанесення на них певної інформації шляхом залучення широких кіл громадськості. Прикладами мапування може бути нанесення історичних пам'яток на карту; привернення уваги громадськості та відповідних громадських структур до пам'яток, які руйнуються і потребують реставрації; позначення місць на карті, які мають облаштовану інфраструктуру для людей з обмеженими можливостями.

Навчання і створення знань дуже щільно взаємопов'язані та передбачають: розповсюдження знань, використовуючи традиційні методи навчання чи розмішуючи їх на он-лайн платформах; проведення досліджень та публікація результатів у відкритому доступі; обмін знаннями під час неформального спілкування. Прикладом навчання на волонтерських засадах можуть бути ІТ-компанії, що створюють проєкти для навчання підлітків, проводять відкриті лекції, майстер-класи.

По-друге, волонтерська діяльність передбачає особливу винагороду. Волонтер замість грошової винагороди отримує нематеріальні винагороди, такі як: самореалізація; здобуття нового досвіду; отримання нових чи вдосконалення наявних професійних навичок; зав'язування корисних і цікавих знайомств; причетність до соціальних, економічних, політичних та інших перетворень локального, регіонального, національного та глобального масштабу; можливість подорожувати; безкоштовний доступ до платних благ (семінари, концерти, майстер-класи, фестивалі, змагання тощо). На додаток до вищезазначеного, волонтер отримує значні емоційні вигоди, оскільки займається доброчинністю.

По-третє, волонтерська діяльність дає можливість індивіду накопичувати свій особистий людський капітал. Це є важливим фактором у мінливому інформаційному середовищі, від нього залежить унікальність, професійність та вартість робочої сили на ринку праці. Отже, волонтерство є важливим чинником формування та посилення конкурентоздатності працівника на ринку праці.

По-четверте, у багатьох розвинених країнах до волонтерства застосовується практика державної підтримки, в тому числі через непрямі фінансові механізми: нижчі ставки податків, кишенькові кошти, покриття витрат на харчування і проживання, медичне страхування; пільги при вступі до ЗВО, переваги при працевлаштуванні тощо.

По-н'яте, волонтерська трудова діяльність реалізує важливу соціальну роль на ринку праці. Остання виявляється у декількох аспектах:

Перший – це сприяння працівникові при входженні або поверненні на ринок праці. Волонтерський досвід є значною перевагою не тільки при зміні роботи, а й пошуку першого місця роботи, та після довготривалого безробіття.

Другий аспект полягає у використанні волонтерської діяльності як чинника «активного довголіття». Останній виявляється у підтримці осіб пенсійного віку при виході з ринку праці. Зазвичай волонтерська активність людей пенсійного віку має певні особливості, що обумовлені наявним вільним часом та бажанням ділитися досвідом. Волонтери названої вікової категорії охоче надають професійні послуги консультативного характеру.

Третій аспект пов'язаний з тим, що волонтерська трудова діяльність виступає чинником амортизації безробіття. Це стосується насамперед довготривалих волонтерських програм з повною зайнятістю. Особи, які залучені до таких програм, вибувають тимчасово з конкурентної боротьби на ринку праці. Прикладом є волонтерські програми Корпусу миру США. Волонтери Корпусу миру працюють у 140 країнах. Тільки в Україні з 1992 р. по теперішній час працювало 3336 волонтерів, у теперішній час – 350 осіб [11].

Доцільно виокремити ще й *четвертий аспект*, притаманний сучасному способу життя. Це поява нового виду волонтерства – цифрового. Такий вид волонтерської діяльності дає змогу долучатися через Інтернет до суспільно значущих проєктів та надавати цифрові послуги. Прикладами такої діяльності може бути робота у Вікіпедії, пошук та виправлення помилок у відкритих цифрових кодах, ведення блогів, створення вебсторінок або сайтів модерування форумів, цифрові консультації тощо.

Цифрова волонтерська діяльність надає можливість залучити фахівців з різних населених пунктів і країн, зменшувати часові витрати, а головне – формує новий тип глобальної соціальної цифрової громади. Цифрові волонтери долучаються до проєкту за допомогою комп'ютера або планшету, а також смартфона для виконання мікро завдань.

Найбільший он-лайн ресурс VolunteerMatch, що сприяє розвитку волонтерських спільнот та налагоджує їхню взаємодію та координацію. Станом на початок року 2019 р даний ресурс пропонує 103776 волонтерських вакансій, з них 6451 цифрових [12]. За даними ресурсу Onlinevolunteering щорічно в проєктах бере участь близько

12 тис. он-лайн волонтерів з 187 країн, 60% з яких проживають у розвинутих країнах [13]. Найбільш затребуваними є послуги у сфері: перекладу, досліджень, дизайну, розробки навчальних он-лайн курсів, створення текстів тощо.

Під час подій на Майдані в Україні сформувалася спільнота ІТ волонтерів, які створювали вебсторінки, налагоджували комунікацію між учасниками, координували їхню взаємодію.

В цілому в Україні ІТ спільнота активно займається волонтерською діяльністю. Так, у 2015 р. створено ресурс «ІТ-Толока» з метою надання цифрових послуг для некомерційних організацій та громадських ініціатив. Надають послуги переважно студенти, які таким чином здобувають досвід, самореалізацію та задовольняють професійні амбіції.

Ще один приклад ресурс «iGov» на якому державні послуги запускаються в цифровому форматі [14]. Розробниками ресурсу є волонтери. Проєкт передбачає чотири стадії реалізації: організаційні заходи, презентація iGov держслужбовцям; запуск послуги; контроль якості запущених послуг. Наразі платформа знаходиться на стадії альфа-версії.

За цифрової волонтерської трудової діяльності змінюється тип взаємодії, зокрема з'являється новий – «людина – штучний інтелект». Такий тип виникає при здійсненні на волонтерських засадах цифрової діяльності. Коли людська діяльність спрямована на взаємодію з машинними алгоритмами.

П'ятим аспектом, що набуває особливої актуальності в сучасних умовах переходу до цифрової економіки, є волонтерська діяльність в освітніх програмах. Прикладом такої діяльності є програми Корпусу Мира «Викладання англійської мови як іноземної» та її реалізація зокрема й в Україні. В рамках даної програми викладачами виступають носії мови, які привносять закордонні методики та технології викладання в українську освітню систему, тим самим сприяють її збагаченню та актуалізації. Такі програми розраховані на шкільну та студентську молодь та сприяють обміну інформацією та виступають заходами підвищення кваліфікації викладачів та вчителів.

В Україні доцільно поширювати освітній волонтерський досвід. На нашу думку, найбільш актуальною волонтерською програмою має стати «Цифрова грамотність» для осіб старшого віку та «Цифровий бізнес» для економічно-активного населення.

Впровадження першої програми допоможе подолати цифровий розрив між віковими категоріями. Швидкий розвиток інформаційно-комп'ютерних технологій та формування цифрової інфраструктури фактично залишили осіб старшого віку поза цифровим середовищем. Водночас все більше послуг реалізується саме у цифровому форматі, наприклад он-лайн запис до лікаря, он-лайн запис на отримання різноманітних довідок, передавання показників різноманітних лічильників обліку ресурсів домашніх господарств тощо. Поширення волонтерських програм з навчання цифровим навичкам має стати одним з інструментів зменшення цифрового розриву між віковими категоріями та розширення доступу літніх людей до цифрових послуг.

Друга програма допоможе мінімізувати цифровий розрив у навичках серед представників економічно-активного населення. Її реалізація сприятиме розвитку цифрового підприємництва в Україні.

Волонтерська трудова діяльність має багато спільних ознак з гнучкою зайнятістю, а саме: добровільність; гнучкість; індивідуальний характер роботи; поєднання декількох видів діяльності; фрагментарність; самостійність у прийнятті рішень; самореалізація, накопичення людського капіталу; високий рівень свободи та відповідальності. Головною відмінною ознакою між ними є відсутність грошової винагороди за працю індивіда.

Порівняльну характеристику гнучкої зайнятості та трудового волонтерства наведено в табл. 3.

Таблиця 3.
Порівняльна характеристика гнучкої зайнятості та волонтерської трудової діяльності

Ознаки	Гнучка зайнятість	Волонтерська трудова діяльність
Характер праці	Частіше індивідуальний	Може бути як колективний, так і індивідуальний. Передбачає значну соціальну взаємодію
Тип взаємодії	«людина – людина», «людина – штучний інтелект»	
Графік роботи і відпочинку	Гнучкий графік, самостійно визначений індивідом	
Винагорода	Матеріальна (заробітна плата, дохід від підприємницької діяльності) та нематеріальна (визнання, самореалізація)	Компенсація витрат (не обов'язково) та нематеріальна винагорода (самореалізація, визнання, причетність до змін в суспільстві, співчуття та бажання допомогти, вияв громадянської позиції)
Контроль	Роботодавець, самоконтроль	Громада, громадські організації, самоконтроль
Вплив на людський розвиток	Існує синергетичний зв'язок між працею та людським розвитком. Волонтерська діяльність та нестандартна зайнятість сприяє накопиченню особистого людського капіталу	

* Розробка автора

У недалекому майбутньому внаслідок заміщення певних видів діяльності людини штучним інтелектом волонтерство доцільного розглядати як корисну зайнятість для економічно активного населення в умовах скорочення потреби на людську працю. Звісно це потребує введення «безумовного доходу» або іншого механізму, який забезпечить реалізацію первинних і вторинних потреб індивіда на гідному рівні.

Щодо України волонтерська діяльність наразі виступає у якості гнучкої зайнятості, зокрема самозайнятості для тих, хто допомагає у розв'язанні проблемних питань на Сході України. Про це свідчать наступні міркування.

По-перше, волонтерська зайнятість на Сході України займає багато часу, і здебільшого по суті є понаднормовою працею людини. *По-друге*, така діяльність здійснюється або у збиток особі, або заміщує формальну зайнятість, що зумовлено особистими втратами та покликанням бути корисним. Названі особливості волонтерської діяльності у зоні АТО потребують їх врахування та врегулювання на законодавчому рівні.

Події на Майдані та на Сході України сформували громадянський рух, набув підтримку активної частини населення та став драйвером зростання громадянської відповідальності в суспільстві. Волонтери та волонтерські організації забезпечили розв'язання складних проблем, де державні органи виявилися недостатньо ефективними. Водночас частка залученого населення у волонтерську діяльність незначна у порівнянні з іншими країнами.

Для України нагальними залишаються два основних питання: трансформація волонтерської діяльності, після закінчення подій на Сході та поширення культури волонтерства.

За експертними оцінками сценаріями трансформації волонтерської активності в Україні можуть стати: громадська залученість до захисту прав та представлення інтересів певних соціальних груп; підприємництво або професійна діяльність; участь в діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування [1].

Волонтерський рух в Україні згуртував активних, свідомих громадян, та сформував нову культуру, спрямовану на поширення цінностей миру, свободи, безпеки, гуманізму. Поширення культури волонтерства серед населення має відбуватися через інститути права, освіти та виховання, IT-спільноти за допомогою реалізації наступних заходів:

1. *Поширення обізнаності щодо волонтерської діяльності в країні через:*

- визнання внеску волонтерів у зміцненні миру та розбудови суспільства,
- актуалізація інформації про волонтерський рух та включення її у навчальні програми загальноосвітньої, професійної та вищої школи та популяризація та заохочення до волонтерської діяльності учнів старшої школи, студентів професійно-технічних закладів, ЗВО;
- проведення досліджень волонтерської діяльності та її впливу на розвиток та трансформацію суспільства, його цінностей;

- створення єдиного всеукраїнського інформаційного порталу, з актуальною інформацією про потребу у волонтерській послугах й жертвах; про волонтерські проекти та ініціативи, що допоможе узгодити та об'єднати волонтерські зусилля та скоординувати їх діяльність;

- запровадження відповідних механізмів заохочення волонтерської діяльності, особливо серед молоді та осіб третього віку.

2. Правове врегулювання неврегульованих аспектів волонтерської діяльності:

- внесення змін у Закони України «Про волонтерську діяльність» та «Про зайнятість населення» щодо визнання волонтерської діяльності у зоні АТО як трудової. Міністерству соціальної політики України розробити критерії та порядок зарахування волонтерської діяльності у зоні АТО як трудової діяльності з та розробити систему обліку такої зайнятості.

- у п.3. закону України «Про волонтерську діяльність розширити напрями волонтерської діяльності» додати освітню діяльність, а саме надання освітніх послуг у сфері неформальної освіти на безоплатній основі вразливим верстам населення. Сферою такого волонтерства можуть бути програми цифрової грамотності для осіб старшого віку, учасників АТО, ВПО.

3. Сприяння поширенню цифрового волонтерства:

- сприяння поширенню нового типу волонтерства – цифрового, за якого волонтерська діяльність здійснюється через Інтернет за допомогою цифрових пристроїв.

- створення інформаційних матеріалів щодо успішних практик цифрової волонтерської діяльності та розміщення їх у соціальних мережах;

- налагодження взаємодії цифрових волонтерів з владою, налагодження координації взаємодії всіх зацікавлених учасників щодо формування цифрової інфраструктури.

Наведені рекомендації дозволять розв'язати такі болючі питання: як надання статусу зайнятої особи з відповідним соціальним захистом тим, хто здійснював волонтерську діяльність у зоні АТО, поширення культури волонтерства серед населення; координація зусиль волонтерських організацій; зменшення цифрового розриву між різними віковими групами населення; сприяння розвитку цифрової волонтерської діяльності.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Волонтерська трудова діяльність – це особливий вид діяльності, який є свідченням активної громадянської позиції, бажання займатися суспільно-корисною працею. Праця волонтера, з одного боку, сприяє розв'язанню суспільних проблем, сприяє економічному розвитку країни, а з іншого, допомагає у накопиченні особистого людського капіталу та розвитку професіоналізму.

Волонтерську трудову діяльність доцільно розглядати як одну з форм нестандартної зайнятості, за якої індивід займається корисною і доцільною діяльністю з метою задоволення особистих і суспільних потреб, а замість грошової отримує інші види винагород.

З метою поширення волонтерського руху в Україні доцільно запровадити заходи інформаційного, мотиваційного, нормативного та цифрового характеру. На окрему увагу доцільно приділити розвитку та поширенню в Україні цифрової волонтерської діяльності.

Перспективними для подальших досліджень є питання розробки інструментів та механізмів мотивації поширення волонтерської діяльності в нашій країні.

Список літератури.

1. Внутрішньо переміщені особи: від подолання перешкод до стратегії успіху: монографія / Новікова О.Ф., Амоша О.І., Антонюк В.П. та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Київ, 2016. – 448с.

2. Економіка України в глобальному і внутрішньому вимірі: монографія / В. Г. Федоренко, І. М. Грищенко, Новікова О.Ф. та ін. – Київ: ТОВ «ДКС центр», 2017. – 344 с.

3. Сидорчук О.Г. Соціальна безпека: державне регулювання та організаційно-економічне забезпечення: монографія — Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. — 492 с.

4. Тохтарова І.М. Волонтерський рух в Україні: шлях до розвитку громадянського суспільства як сфери соціальних відносин // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування, 2014. — № 2. [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://el-zbirn-du.at.ua/2014_2/5.pdf

5. Г. О. Крапівіна. Світовий волонтерський рух: стан і статус. // Вісник економічної науки України. — 2012. — № 1 (21). — С. 73-76.

6. Шамрай В. О., Ольховський М. А. Сучасний стан офіційного визнання волонтерської діяльності в Україні // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2015. – №. 4. – С. 139-145.

7. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики : аналіт. доп. - НІСД – 2015. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/volonter-697e4.pdf>

8. Волонтерський рух в Україні. – GfK Ukraine. – 2014 [Електронний ресурс] — Режим доступу: https://www.gfk.com/fileadmin/user_upload/dyna_content_import/2015-09-01_press_releases/data/ua/Documents/Presentations/report_vyshlisky.pdf

9. World Giving Index – Charities Aid Foundation. – 2018. [Electronic resource] available at https://www.cafonline.org/docs/default-source/about-us-publications/caf_wgi2018_report_webnopw_2379a_261018.pdf?sfvrsn=c28e9140_2

10. Про волонтерську діяльність: Закон України № 3236-VI від 19.04.2011 [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>

11. Peace Corps. – 2019. [Electronic resource] Available at <https://www.peacecorps.gov/ukraine/>
12. Volunteermatch – 2019. [Electronic resource] Available at <https://www.volunteermatch.org/>
13. Onlinevolunteering – 2019. [Electronic resource] Available at <https://www.onlinevolunteering.org/en>
14. iGov. Портал державних послуг. – 2019. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://igov.gov.ua/>

References.

1. Novikova O.F., Amosha O.I., Antonyuk V.P. etc. (2016) *Vnutrishn'o peremischeni osoby: vid podolannia pereshkod do stratehii uspiokhu: monohrafiia*. [Internally displaced persons: from overcoming obstacles to the strategy of success: Monograph]. NAN Ukrainy, In-t ekonomiky prom-sti. Kyiv, Ukraine, 448
2. Fedorenko VG, Grischenko I. M., Novikova O. F. etc. (2017). *Ekonomika Ukrainy v hlobal'nomu i vnutrishn'omu vymiri: monohrafiia* [The economy of Ukraine in the global and internal dimensions. Monograph]. TOV «DKS tsentr», Kyiv, Ukraine, 344
3. Sydorchuk O.H. (2018). *Sotsial'na bezpeka: derzhavne rehuliuвання ta orhanizatsijno-ekonomichne zabezpechennia: monohrafiia*. [Social security: state regulation and organizational and economic support. Monograph]. LRIDU NADU, Lviv, Ukraine, 492
4. Tokhtarova I.M. (2014). “Volunteer movement in Ukraine: The way to development of civil society as a sphere of social relations”, *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia i mistsevoho samovriaduvannia*, Vol. 2
5. Krapivina O.H. (2012). “World volunteer motion: state and status”, *Bulletin of Economic Science of Ukraine*, Vol. 1(2), 73-76
6. Shamray V. O., Olkhovsky M. A. (2015). “The current status of official recognition of volunteering in Ukraine”, *Foreign Trade: Economics, Finance*, Vol.4, 139-145.
7. NISD. (2015). “Volunteer Movement: Global Experience and Ukrainian Civic Practices”. Analytical Report, Available at: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/volonter-697e4.pdf> (Accessed 20 July 2019).
8. GfK Ukraine. (2014). “Volunteer Movement in Ukraine”, Available at: https://www.gfk.com/fileadmin/user_upload/dyna_content_import/2015-09-01_press_releases/data/ua/Documents/Presentations/report_vyshlisky.pdf (Accessed 20 July 2019).
9. Charities Aid Foundation. (2018). “World Giving Index”, Available at https://www.cafonline.org/docs/default-source/about-us-publications/caf_wgi2018_report_webnopw_2379a_261018.pdf?sfvrsn=c28e9140_2 (Accessed 20 July 2019).
10. Law of Ukraine. (2011). “About volunteer activity”, Available at <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17> (Accessed 20 July 2019).
11. Peace Corps (2019). Available at <https://www.peacecorps.gov/ukraine/> (Accessed 20 July 2019).
12. Volunteermatch. (2019). Available at <https://www.volunteermatch.org/>
13. Onlinevolunteering. (2019). Available at <https://www.onlinevolunteering.org/en> (Accessed 20 July 2019).
14. iGov. (2019). Available at <https://igov.gov.ua/> (Accessed 20 July 2019).

Стаття надійшла до редакції 29.07.2019 р.